

Oponentský posudek bakalářské práce

ŠPERL, Jiří, *Znárodněné pivo. Pivovarnictví ve středních Čechách 1945–1955*, Bakalářská práce, ÚSD FF UK, Praha, 2016, 73. s. rkp.

Bakalářská práce Jiřího Šperla se soustředí na proces znárodnění Velkopopovického pivovaru po roce 1945 a jeho postupnou transformaci v klíčovou součást regionálního celku výrobního a plánovacího mechanismu centrálně řízené státně socialistické ekonomiky, završenou zřízením národního podniku Středočeské pivovary roku 1955.

Jak sám autor v úvodu konstatuje, práce představuje pouze torzo mnohem ambicióznějšího projektu s cílem zachytit širší proměnu pivní (pivařské i pivovarnické) kultury v souvislosti s budováním socialistického státu a společnosti v Československu. Vzhledem k limitům daným požadavky na zpracování bakalářské práce a nedostatku sekundární literatury tento cíl zůstal nenaplněn – lze ovšem konstatovat, že práce představuje solidní základ k naplnění této vize v budoucnu, například v podobě práce magisterské.

Uvedená skutečnost zároveň vysvětluje do určité míry torzovitý charakter práce, která připomíná přípravnou materiálovou studii, definovanou spíše zájmem autora než jasně formulovanou badatelskou otázkou. Výsledkem je bohatě archivně dokumentovaná studie institucionální transformace pivovaru Velké Popovice, balancující na hraně v tradici „business history“ zpracovaného příspěvku k regionálním dějinám Popovicka a případové studie formování státně socialistického systému řízení hospodářství a jeho racionalizace.

K určité nesoustředěnosti pak přispívají také využívané zdroje (zejména popovické provenience), a také přílišná, pro bakalářskou práci zcela pochopitelná, pokora k těmto pramenům. Ta se, vedle samotné struktury práce a definice hlavních problémů, které odpovídají spíše lokální perspektivě, projevuje poněkud nekritickým přejímáním diskursu pivovarníků, což je patrné zejména v citacích z práce A. Kratochvíle a časopisu Kvas, ale i při užívání orálně historických pramenů.

V rozsahu pěti kapitol autor postupně popisuje osudy pivovaru v letech 1945-55 – v prvních dvou kapitolách na základě literatury svou případovou studii vsazuje do širšího kontextu poválečného přechodu k centrálně řízenému hospodářství, respektive znárodnění a racionalizace pivovarského průmyslu. Třetí část práce se pak soustředí na postupné konstituování Středočeských pivovarů, nikoli ovšem z perspektivy státně socialistického pivovarnictví (a ekonomiky) jako celku, ale s důrazem na postupné včleňování jednotlivých menších pivovarů a sladoven, přirozeně s důrazem na osudy pivovaru Velké Popovice. V dalších dvou kapitolách pak autor obrací pozornost na specifická témata, rezonující v současné sociálně-historické diskusi o formování státního socialismu v Československu – tedy zapojení pracujících (odborů) do procesu řízení (závodní rady) a socialistickému soutěžení. Stranou tak zůstávají zásadní technickoekonomické aspekty racionalizace pivovarnictví (standardizace, industrializace, řízení odbytu apod.), jejichž zpracování by vyžadovalo rozšíření pramenné základny o klíčové fondy plánovacích orgánů státu.

Výsledkem je tedy do jisté míry paradoxní pokus o sociálně-historickou interpretaci primárně hospodářské problematiky. Práce sice deklaruje cíl zachytit technicko-administrativní změny související se znárodněním, spíše se však soustředí na zachycení procesu implementace principů racionalizace a centrálního řízení. Pro studium těchto otázek by se však zdálo vhodnější zpracovat proměny „dodavatelsko-odbytových vztahů“ a využít tedy spíše optiku hospodářských dějin. Nebo se naopak více soustředit na sociálně-historické otázky – např. diskursy jednotlivých sociálních skupin a jejich vliv na formování procesu racionalizace pivovarnictví - např. naznačené tenze mezi zástupci pivovarnictví jako hospodářského sektoru, ústředními plánovacími orgány, zaměstnanci (odborníky) a konzumenty, týkající se kvality, autenticity, technologie výroby, investic apod.

Formální zpracování práce je kvalitní, nikoliv však bezchybné. Objevují se stylistické a syntaktické nedotaženosti (některé i úsměvné – např. „v poválečné desetileté dekádě“, s. 70), nepřekračují ovšem únosnou míru.

Celkově lze konstatovat, navzdory uvedeným nedostatkům, že se jedná o práci kvalitní, založenou na detailním studiu dosud nevyužívaných pramenů. Přerod Velkopopovického pivovaru z relativně nezávislé produkční jednotky v integrální součást centrálně řízeného hospodářství představuje nepochybně zajímavý a přínosný příspěvek k dějinám implementace tohoto ekonomického modelu a socialistické vize modernizace v Československu. Za inovativní lze považovat i zvolenou metodu mikrohistorické sondy, poskytující unikátní vhled do vnitřní dynamiky tohoto procesu z perspektivy konkrétního podniku.

Práce jednoznačně splňuje požadavky kladené na zpracování bakalářské práce proto ji doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení výborně.

Zpracoval Jiří Janáč, Phd

V Praze 28/8 2016

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'J. Janáč', written on a light blue background.